

הלכות תפלין סימן לב

(סו) **לכתים: מזה ייתן כל פרשה בבית שלה * שתהא (ריג) וקופה מעמד (סו) [סו] בביתה: מו * יתנה הגליון עליון תחלה שנהו שונה עליונה, וגליון תחתון (ריד) לצד פה הכתים:** הגה וראש הפרשה יהיה מנת לצד ימין הקורא. שאם בא לפתח ולקראן יהיו מנחים לפניו (ריט) כהלכתן (תרימ"ה הדרסן ובתי"י וכו' בשם ארומ"ח חיים): **מז * אם פתב כל הארבעה פרשיות בקלף אחד פשרים (רטו) אפלו אין רוח ביניהם, ובכבד שיהא חוט (ריח) או משיחה בין כל בית וכות. ישל יד כותב הארבעה פרשיות בקלף אחד, וגולל אותן מסופן לתחתון, וכורך קלף עליהם ושער עגל ומקניסם בביתם כמו של ראש. * אם פתבם על ארבעה קלפים [*] והניחם (ריח) בארבעה בתים יצא, * והוא שישלטה (פרוש, יכסה) עור על ארבעה בתים שיהיו נראים בבית אחד:** הגה (ריט) והמנהג לדבוק בדבוק שיהא הכל בקלף אחד, וינהרו לטל (רכ) דבק (כס) פשר (כרוך שאמ" ואנר סי' נו): **מח * אם צפה הכתים פנהב (רכא) או בעור בהמה טמאה, פסולים: מט * הלכה למשה מסיני שיהיו תפלין תפורים (רכב) בגדי (כט) [כט] בהמה נחקה (רכג) טהורים, וטוב לתפור (וכד) בגדי שור: נ * אין לקנות גידים מאינו יהודי משום (רכה) דתלשינן**

ג הרא"ש בסדר תפלין תפלין ותפריכי לדעת רש"י ור"י אסטורני וכפר אחרות חיים ד שם ה מנחות לר ו שם ז שם ה סתורין מח ט שבת כח וקח י שמישא רבא תפריכי יוסף וכפר התרומה כ אגור במס מקדמי תפלין

באר היטב

(סו) **לכתים.** וטוב שיניח אצל פולשת ויהיה אם שלמע בצד הפונה לפולשת קדש. של"ה עמ"א: (יב) **בביתה.** יכריעבד אין לפסל בשביל זה. ע"ת עמ"א: (סו) **בשר.** מבקחה טהורה: (סו) **בהמה.** ולוקחין מהעקב שהם לבנים, ואם הם קשים מרובן באכנים עד שישעשו בפשתן וטווין אותם וזוהרין אותם.

שערי השוקה

מן המטר בפיו, עין שם: [סו] **בביתה.** עכ"ה"ט. וכתב בניו מה"ח דאף שרית חולק וס"ל שנתנה שוכת מ"ס א"צ לכתים שתי זוגות תפלין, דשאני סדר הנחתם דאפא רב האי גאון וכתב גאונים דקמינ בשיטת ר"ח ע"ש. ואפשר לומר דבכאן אף לר"ח אין פסול בדריעבד בזה משא"כ לענין סדר הנחתם הנדאי עפ"ה אפ"ה הוא אפ"ה דר"ח ולכן צריך לציאת דעתו בזה. ועוד נראה שמתקנה של ב' זוגות תפלין יש לו יסור מנה עפ"י הנהר וכתב הרד"ם הארי"ל שאלו ראו ד"ח ולכן התקינו בזה כל יוראי השם והחשבי שכו'. משא"כ בשאר בעניני דעה האמרת ור"ח לציאת ר"ח של דעה זו ע"ז אמרו כל הממנהר כו' ודי בזה: [*] **והניחם בדי' בתים כו'.** וכתב ב"ר"ם בשם בית יהודה ח"ב סי' עז דלאו וקרא הניחם בדריעבד אלא כיון שכתבו בדי' קלפים חשוב דריעבד ופטר להניחם לתחלה ע"ש; וכתב עור שאם נמצא [נענות] בפרשה רביעית אפר לתכתה בקלף לבד דתוי כריעבד. ואם נכתבה פרשה אחת בשיר שלא בפדך, עין בשו"ת הר"ש פ"ג דריעבד סימן חרלב ע"ש: [סו] **בהמה.** עכ"ה"ט. ובניו מ"ח ב' חולק ג"כ עליו וכתב שזה תלוי בטאלודוריש הטבאר בסעיף ג, וכיון שטאלודוריש אין הכ"י מפורש לתחלה אף יוסף להקשור בני"הע"ש, וע"ש עקבת בטאלודוריש ע"הכ"י מ"ח בשעת דחקת, ונצי חישט אפלו בשעת דחקת שהרי הלי"מ הוא נידון בטאלודוריש

באר הגולה

בזה: * **שתהא וקופה מעמד.** עין בשערי השוקה מ"ח שכתב בשם הנודע ביהודה, דאין לחש לשיטת רמנו גם שפוסק וקרא שכתב, וכן משמע בבאורי הגר"א: * **יתנה הגליון וכו' לצד פה הכתים.** ואם הפך, יש בהאחרונים שפולקין אף דריעבד: * **אם כתבם כו' והניחם בארבעה בתים וכו'.** עין בפרי"מגדים ע"הכ"ב דלדעת המחבר אם הם פלם בבית אחד אפלו לתחלה אין צורך לדבק, ועל זה הוסיף רפ"א וכתב והמנהג וכו', ורצה לומר דאפלו בבית אחד לתחלה מצוה לדבוק: * **והוא שישלטה עור.** עין בפרי"מגדים ד"כפה בעור גם על מקום השי"ן שלא יצא החוצה, דאי לא הכי יש בו חשש כל תוספת בהשליך דאין צורך לשי"ן: * **צפה הכתים וכו'.** עין במשנה ברורה בשם הפרי"מגדים, וכתב עוד: **הא ע"ד כשר עלגבי עור כשר ושי"ן נראה, כשר אף על"פי שאין בית רואה אייר כיון ששי"ן נראה, ולפי זה כל"שכי אותן שעושין צבע עם שמעתיב תפלין ראו לחש**

לפרשת "קדש" 4248: **מזה (ריג) וקופה.** פדך קריאתה וכן פדך שמשמירין ספר תורה בהיכלתה⁽²⁴⁹⁾. ובדריעבד אם נכתבה שם משפכת אין לפסל התפלין בשביל זה⁽²⁵⁰⁾, כן כתב הפירוש יוסף בשם הר"י בן חביב וכן כתב הב"ח, ועין במגן אברהם. ונראה דמכל מקום על להפא צריך למקן, דהיינו שיוציאם ויניחם בתלכה: **מז (ריד) לצד פה.** דאי לא הכי יעמדו האותיות הפסוק נגד הקורא: **(רטו) בהלכתן.** שהרי מצינו ששדר הנחתם בבתי גס"פן הם מסדרים לפני ימין הקורא אשר הוא עומד נגד הפנים שיהיה קורא בפדך, מתחלה פרשת "קדש" על ימינו ואחר כך פרשה "והנה כי יבאד" ושאר הפרשיות, כמו שכתוב בסומן לר, על"פן צריך להיות סוף הגלילה שהוא ראש הפרשה גס"פן מצד ימין נגדו: **מז (רטו) אפלו אין וכו'.** רוצה לומר, וכל"שפן קשיש רוח בין הפרשיות, שיוכל לתחכם וישפיר כדי הקף גייל לכל אחת דשפיר דמי, אף דבעת הכתיבה פתבן בקלף אחד. וכתבו האחרונים: אף על"גב דכ"ש אין רוח ביניהם ינהו מכתב להניח כל פרשה בביתה שלא בזקופה אפלו הכי פשר, כי הזקופה אינה אלא למצוה וכן מתבאר הפרוש לפי מה שכתב הבית יוסף בשם מר"א ומר"י בן חביב וכן הקדים הב"ח, ועין במגן אברהם בשם הר"ר מ"ש: **(ריז) או משיחה.** רוצה לומר, דכיון שכתב הפרשיות בעור אחד צריך להפסיק פחות או משיחה או בגיד כמו שאנו נוהגין בין בית לבית כדי לתח הפר שהכתים מבדלים, אבל בכתב הפרשיות על ד' עורות אין צורך לתח כלום בין בית לבית. ויש פוסקים דבכל גוני צריך לתח הבדל בין הכתים וכן יש לנהוג, כמו שכתב המחבר לקמן בסעיף נא וצ"ביר חוט וכו'. ומכל מקום לענין דריעבד פתב הש"י דאינו מעכב שם, שהעקר פסבא הראשונה: **(ריח) בארבעה בתים.** וכל"שפן אם הניחם בבית אחד דפטי עדיף: **(ריט) והמנהג וכו'.** רוצה לומר, אם הניחם בבית אחד, אף דבראי יצא מכל מקום לתחלה מצוה לדבוק. כתבו האחרונים, דאף שלכתחלה מצוה לכתב הארבע פרשיות של יד בקלף אחד, מכל מקום אם כבר כתב בארבעה קלפים חשוב דריעבד, ופטר להניחם לתחלה אם מדביקים מקדם. ואם נמצא טעות בקרשה רביעית, מטר לתכתה בקלף לבד אפלו לתחלה ולהדביקה, דזה הוי דריעבד⁽²⁵¹⁾: **(רכ) דבק פשר.** רוצה לומר מבהמה טהורה⁽²⁵²⁾. וכתב בפרי"מגדים דזה רק למצוה אבל לא לעכובא, כיון דהדבוק אינו מעכב, ממילא אין קפידא במה מדבק: **מח (רכא) או בעור.** פרוש, שעשה עור מתחלה מבהמה טהורה ואחר כך צפה על אותו עור מבהמה טמאה, אפלו הכי פסולים, ואפלו חתך במקום השי"ן שיהי"ן נראה [פמ"א], ועין בבאורי הלכה: **מט (רכב) בגדי בהמה.** ולוקחין מהעקב שהם לבנים, ואם הם קשים מרובן באכנים עד שישעשו בפשתן וטווין אותם וזוהרין אותם. ודעת המגן אברהם בסוף סעיף קטן סי' דבענין בזה תשובה לשמה, והאלה רבא ופרי"מגדים מפסקין בזה: **(רכג) טהורים.** אפלו מנבלות וטרפות שלחם: **(רכד) בגדי שור.** ואם אין לו יתח מגדי בהמה דקה, אבל משמאה אפלו בדריעבד פסול. וצריך עיין אם מתר לתפור בגדי הנשה⁽²⁵³⁾: **[אחרונים]: נ (רכה) דתלשינן וכו'.** ודוקא (רט) כשהוא הולך לכתים הנכרים לקנות מהם גידין, וגם ידוע לו שמוקצת מן הנכרים הנוטלין הגידין מבהמה טמאה, לכן אף על"פי שרוב נוטלין מטהורה, כיון שהוא הולך אצל נכרי בשעה שהם קבועין בבתיהם אין הולכין אחר רוב, שכל קביע קמחצה על מחצה דמי; אבל אם העובר גלולים הביא לשוק מתר לקנות ממנו, שפיון שפרש מקביעותו אמרינן כל דפרש מרבא פרשה⁽²⁵⁴⁾, (רי) אם לא שמוכרין שם בשוק בתנאות אז חזרין לקביעותו, וכן אם אין ידוע.

שער הציון

(רט) מגן אברהם: (רי) פרי תוש וימציית השקל:

הלכות תפילין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ריב]

וְטוֹב שְׂמֵחַ מִפְּרִשְׁתַּי אִיִּי אִם שְׂמֵחַ בְּצַד הַפּוֹנֶה לְפָרְשֵׁת "קָדְשׁ" ²⁴⁸.

251) וכל זה מדובר כשעל כל פנים נכתבה כל פרשה על קלף שלם, אבל אין לכתוב לכתחילה פרשה אחרת על שני קלפים דבוקים, לפי הדעות שדיבוק אינו חיבור וראה לעיל ס"ק קעב, וכמו שכתב המשנת הסופר (סי' כ ס"ק ג). אכן, אם נקרא הקלף לאחר הכתיבה והאותיות עדיין שלמות, כתב חזו"א (או"ח סי' יא ס"ק ז) שרשאי להדביק את הקלף, ואינו פסול משום 'שלא כסדרן'.

[משנ"ב ס"ק רכ]

רוצה לומר מִקְהָמָה שְׁהוֹרָה ²⁵².

252) ולענין מין שאינו אסור באכילה אך גם אינו ראוי לאכילה, בגין זה, מבואר בשו"ת נודע ביהודה (או"ח מהד"ק סי' א) שמוותר להשתמש בו בתפילין, מפני שלא נתמעט מדפסוק אלא דבר שאסור באכילה. והוסיף, שאף שמבואר ברש"י (מגילה כד, ב) ובר"ן (שם) וכן ברע"ב (שם פ"ד מ"ח) שיש בזהב חיסרון של 'אינו מותר בפ"ך', מימ דבריהם קשים, וברש"י בכנהדרין (מח, ב) כתב שהחיסרון בזהב הוא מטעם אחר, וכן העיר בתוספות רע"א (מגילה שם). מאידך, הנשמת אדם (כלל יד אות ג ד"ה ומענה ג) כתב שמלבד החיסרון בדבר שאינו מותר, יש חיסרון במה שאינו 'בפ"ך' ואינו ראוי לאכילה, וכדעת הרש"י והר"ן, וכן משמע בהגות החתם סופר על קסת הסיפר (סי' ג ס"ז).

ואף שבבואר בגמרא (מכות יא, א) שחוטף פשתן נחשבים 'דבר המותר בפ"ך', כתב הערוך לנר (שם ד"ה כי אתקש) שאין להוכיח שאף דבר שאינו ראוי לאכילה כשר בתפילין, מפני שיש לומר שחוטפים אלו באים מזרע פשתן, אשר הוא ראוי לאכילה. והחזו"א (או"ח סי' יא ס"ק ט) כתב שמוכח מגמרא זו שאין צריך דוק דבק שנעשה מבהמה טהורה, אלא גם דבק שנעשה מן הארץ וגידוליה כשר לכך, וכמבואר בשו"ת נודע ביהודה (או"ח מהדו"ת סי' ג).

[משנ"ב ס"ק רכז]

וְצִרְיָף עֵינַי אִם מְתֵר לְהַפֵּר בְּגִיד הַתְּשֵׁבָה ²⁵³.

253) ועדדי הספק הם, שיש לומר שדומה לנבילות וטריפות שאף על פי שאסורות באכילה, בכל אופן נחשבות 'מין' המותר בפ"ך, שהרי ממין בהמה טהורה הן, או שנאמר שכיון שגיד הנשה לעולם אסור באכילה, ואין בו צד היתר אכילה לעולם, אינו 'מן' המותר בפ"ך' כלל, מה שאין כן בנבילות וטריפות, שמקרה היא שגרם להן להיאסר. ובגדולי הקדש (ס"ק ב) ביאר צד נוסף להיתר, שכיון שיש לגיד הנשה שעת הכושר, שהרי עובר הנמצא במעי אמו נידו מותר, שגיד שליל נותר בשחיטת אמו, אשר על כן מותר לתפור בו וראה שו"ת חתם סופר או"ח סי' לט).

[משנ"ב ס"ק רנח]

אִם הַעֹבֵד־גְּלוּלִים הָבִיא לְשׂוּק מֵתֵר לְקַנּוֹת מְנוּנֵי, שְׂכִינָן שְׁפָרְשׁ מִקְבִיעוֹתָ אֶמְרִינָן כֹּל דְּפָרְשׁ מִרְבָּא פָּרְשׁ ²⁵⁴.

254) וכמו שביאר המנ"א (ס"ק טו) שלא חוששים שמא ינחרו בהמה טמאה כדי להשתמש בגידיה, שהרי אין הם משתמשים אלא בנידי הבהמות שהם אוכלים, ורוב בהמית הנאכלות טהורות הן.

[משנ"ב ס"ק ריג]

כִּרְרָף קְרִיאָתָהּ וְכִרְרָף שְׂמֵחָמִידִין סְפָר־הוֹרָה בְּהִקְלָהָ ²⁴⁹. וְכִרְעֵבֵב אִם תְּהֵא שֵׁם מְשַׁבֵּת אֵין לְפָסֵל הַתְּפִלִּין בְּשִׁבִיל זָהָ ²⁵⁰.

249) ואם הפרשיות גדולות ואינן נכנסות לבתים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ה) שאין לקצצן, שהרי נתקדשו בקדושת תפילין. אכן אם הן נכנסות רק לתוך החלל שבנגד הריתורא העליונה, הוכיח מהקול יעקב (ס"ק רג) שיש להקל, וכן הורה החזו"א (ארחות רבני ח"א עמ' לד) להקל בזה בתפילין של יד, מפני שאף התיטורא נחשבת חלק מהבתים וראה שו"ת אבני נזר או"ח ח"א סי' יד שנחלק על השו"ע הרב (סע"ז) שכתב שהתיטורא אינה נקראת תפילין. ומ"מ הקפיד הגר"י קניבסקי שלא יררו ויבטלו אף בנגד התיטורא העליונה (זכרון אליהו פ"א סיכום ההלכה אות א בשם הגר"ח קניבסקי).

ולענין תפילין של ראש, צידד הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו שם עמ' לד) כדעת הש"ל"ה (מסכת הולין נר מצוה ד"ה ארבע) שיש להקפיד שהפרשיות יהיו כולן בין מהיצור הבתים, מפני שכשהן בולטות למטה אינן נחשבות לגמרי כמינחות בארבעה בתים, וכמבואר בשו"ע הרב (סוף ס"א) ושו"ת צמח צדק (או"ח סי' ח אות ז) שדין הריץ עד סוף הפרשיות הוא לעיכובא. מאידך, בשו"ת הר"מ"ע מפאנו (סי' לח) ובט"ז (ס"ק לו) ובמאמר מרדכי (ס"ק מח) מבואר שאין זה מעכב שמחיצות הבתים יגיעו עד כנגד החתית הפרשיות. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ג) כתב, שאף בשל"ה אין מבואר שהוא מעכב בריעבד, והמקור היים (ס"מ) כתב שדי בכך שרוב כל פרשה יהיה בבית בכני עצמו, וכן משמע בספר כהונת עולם (סי' עט).

250) וכמו שמוכח ממה שכתב השו"ע להלן (סמ"ז) שאם כתב את כל ארבע הפרשיות של ראש בקלף אחד והניחן בארבעה בתים, הרי זה כשר, אף על פי שבאופן זה מניחן בעל כרחו בשכיבה, וכמו שכתב להלן (ס"ק רטז) בשם האחרונים האלו.

[משנ"ב ס"ק רטו]

אִם נִמְצָא עֵשֶׂה בְּפָרְשֵׁהּ רְבִיעִית, מְתֵר לְכַתְּבָהּ בְּקֶלֶף לְכַד אֶפְלוֹ לְכַתְּחֵלָה וְלִהְדַּבְּקָהּ, דָּוָה הָיִי כְּדִיעְבָּר ²⁵¹.

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק רנח]

ולא קצין תפילה תוף הבית רק סמוך להפניה²⁵⁵.

255) כוונתו שלא יתפור בקציעה עצמה, אלא בהיתורא, וכתב כן לאפוקי ממה שכתב הרמ"ע מפאנו (הובאו דבריו במנ"א ס"ק ס"ו) שתופרים את עור הקציעה.

[משנ"ב שם]

וְצִרְיָה שְׁעוֹר הַבָּתִּים מְלֻמָּטָה לְפָנָיו יְהִי יוֹצְאִים מִכָּל אֲרָבַע רֵחוֹתֵיהֶם עַד שְׂתֵי הַיָּדַיִם מְגִיעִים פֶּתַח נִקְבֵי הַתְּפִילָה²⁵⁶.

256) והיינו באופן שהקציעה וההיתורא עשויות משני עורות, ותופרים את עור הקציעה ביד עם עור ההיתורא, ולכן צריך שיהיה עור הקציעה מתפשט ונכפל מתחת עור ההיתורא העליונה כדי לתפורם יחד.

[ביה"ל ד"ה יתפר]

שלא לכתוב סמוך נקבץ קצם התפילה, ודקק חשיב חבור בתפילה²⁵⁷.

257) וכתב החוריא (אריח ס"ו ו ס"ק ח), שמה שנקט הביה"ל קודם התפירה, הרי זה משום שכך היו ניהגים הסופרים, אבל באמת אין נפקא מינה אימתי מדבק, ואף אם מדבק אחר התפירה הרי זה מוטל את התפירה, כיון שעכשיו היא גוף אחד ללא הגידין, ואין התפירה מחברת עכשיו כלום. אמנם, בעיקר הדין אם דיבוק מוטל את התפירה, כתב שאינו מוכרע ונבארות חוריא ח"א אגרת קפט החמיר בדברי הביה"ל.

[משנ"ב ס"ק רלב]

וְקָשֶׁר שֶׁל תְּפִילִין הוּא הֶלְכָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי. וְנִרְאֶה שֶׁצִּרְיָה לְעִשׂוֹתוֹ לְשִׁמְיָה²⁵⁸.

258) וכן היקון הקשר, או הידוקי אם היה רופף, וכן הזותו ממקום למקום כפי מידת הראש, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ד ס"א) שצריכים להיעשות לשמה.

ואם היה במחשבתו לעשותו לשם תפילין, אך לא אמר כן בפיו, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ז ס"ו ח) שבדיעבד כשר. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שם).

[משנ"ב ס"ק רלג]

וַיֵּשׁ שְׁעִישׂוֹן קָשֶׁר כַּמֶּ"ם סְתוּמָה שֶׁנִּרְאֶה כְּשֶׁנִּשְׂנֵי דְלִהְיִין מִשְׁנֵי צִדֵּינָה, בְּגָלוֹ שֶׁל זֶה בְּצִד רֵאשׁוֹ שֶׁל זֶה; וְעֵין בְּסִפְרֵי תְּפִילָה-אֲרָיָה וְכוּ' דְאֵלוֹ הַעוֹשִׂים קָשֶׁר שֶׁל דְלִית מִכֶּנֶן יוֹתֵר לְדִינָא²⁵⁹ וְכוּ' לְתוֹר

[ולתניחין ולקרות קריאת שמע עלי ברכה²⁶⁰].

259) משמעות דבריו, שקשר כמ"ם סתומה היינו קשר מרובע; [הנקרא קשר פשוט], וכשר של דלית היינו שנראית צורת דלית בקשר. ולכאורה מבואר בתפארת אריה להיפך, שיותר נכון לעשות קשר מרובע, והדלית תהיה ברצועות, דהיינו שהרצועות יצאו בצורת דלית. ובמפורש לעיל (ס"ו כו ס"ק לו) שהאות דלית נעשית על ידי הרצועות, אבל לא שהקשר עצמו נראה כדלית. וכן העיר המשנת הסופר (ס"ו כג ס"ה ביאור הסופר ד"ה ויש). ובהכרח צריך לפרש בכוונת המשנ"ב במה שכתב 'קשר כמ"ם סתומה', שרוצה לומר שיש באמצע חלל, ועל זה כתב שאלו העושים קשר של דלית, כלומר קשר מרובע פשוט, הוא יורר מכוון לדינא, שאין ראוי לעשות שיהיה באמצע חלל, [וכן מוכח ממה שכתב המשנ"ב שנראה כשתי דלתי"ן משני צדדין רגלו של זה וכ"י, ואם נפרש שמדובר בסה"ם קשר מרובע פשוט, לא נמצא שתי דלתי"ן, ובהכרח שמדובר בקשר שיש באמצע חלל, ובו נמצא שתי דלתי"ן]. אכן הרבה פוסקים (תרומת הדשן ח"ב ס"ו קעט, מג"א ס"ו כו ס"ק טו, קסת הסופר ס"ו כג ס"ה) כתבו לעשות קשר כמין דלית, וכפשוטו לשון המשנ"ב.

260) וכן מבואר לקמן (ס"ו לד ס"ק טו) שמי שקרא קריאת שמע בלי תפילין וקורא פעם נוספת עם תפילין, הקריאה השניה מתקנת את החיסרון של 'הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו'.

אכן, אם עבר כבר זמן קריאת שמע [ימניח או תפילין מחמת שלא היו אצלו בתוך הזמן], כתב לקמן (ס"ו נח ס"ק ה וס"ו כו ס"ק מ) שאין צריך לקרוא דוקא קריאת שמע בשעת הנחתן, אלא יכול לומר פסוקים אחרים.

[ביה"ל ד"ה ויעשה]

וַתְּדַשִּׁים כְּקָרוֹב כָּאִי שְׁעוֹשִׂין קָשֶׁר שְׂיֻכַל לְהַעֲמִט אוֹתוֹ אָנָּה וְאָנָּה, כְּדִי לְמַעַט טְרַחַת אִם יִרְצוּ לְהַקְטִינּוּ אוֹ לְהַמְדִּילּוּ, וְלֹא שְׂפִיר עֲבָדֵי, דְקָשֶׁר בְּנֵה לֹא צִרְיָה מְצַנְיָה²⁶¹.

261) ואלו הלוקחים תפילין של אחרים ומשנים את הקשר כפי מרת ראשם, כתב בשו"ת אבני נזר (אריח ס"ו קפג אות ה) שאינם עושים כהוגן, שמאחר שהבעלים ישובו ויעשו את הקשר כפי מידת ראשם, שוב אין זה קשר על קיימא, ילא יצא ידי חובתו, ודעת החוריא (אריחות רבנו ח"ג עמ' קצו) שאין צריך לחוש לברי האבני נזר, וכן דייק הגר"ח קניבסקי (שם) מהמשנ"ב לקמן (ס"ו קי ס"ק ב), וכן כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה מלואים ס"ו ה) שמנהג העולם להקל בזה, וישב את ראיית האבני נזר, וראה מה שכתבנו בענין זה לעיל ס"ו כה הע' 6.

יום ה' כ"ח אב תשע"ה - (כ"ט ל' אב חורא ישישי שב"ק)

הלכות תפלין סימן לב

באר הגולה נר

ל העטור מ שמושא
רפא נ הרמב"ם
וקרא"ש לפרוש
השמושא רבא
חוספות במנחות
לד וקרא"ש והפירוש
ע הר"י אפסוקני
פ מנחות לה פרוש
רש"י

שְׁמָא שֶׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה הֵם. *לְמָקוֹם שְׁאִין גִּידִין מְצוּיִים תּוֹפְרִים (רכו) בְּטַאליאדור"ש שְׁעוֹשִׂים מִן הַקֶּלֶף (רכז) עַד שֶׁיִּדְמֶנּוּ לָהֶם גִּידִים: **נא** *מִיתְפַּר שְׁלֵשָׁה תְּפִירוֹת (רכח) בְּכָל (ע) [ע] צַד, יְנוּחֹט הַתְּפִירָה יְהִיָּה סוֹבֵב (רכט) מִשְׁתֵּי רוּחוֹת, וְיַעֲבִיר חוֹט הַתְּפִירָה בֵּין כָּל בַּיִת וּבַיִת: הֵגָה (רל) מִיָּהוּ אִם לֹא עָשָׂה בִּק"י תְּפִירוֹת אוּ פָחוֹת מִזֶּה אֵינוֹ נִפְסָל (מרדכי). *וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שִׁ"ב תְּפִירוֹת אֱלוֹ יְהוָה (עא) (רלא) בְּחוֹט אֶחָד: **נב** *יִכְנִיס הַרְצוּעָה תוֹךְ הַמַּעֲבָרָתָא (רלב) *וַיַּעֲשֶׂה קָשֶׁר (רלג) כְּמִין דְּלִ"ת בְּשַׁלְרֵאשׁ וּכְמִין יו"ד בְּשַׁלְיָד לְהַשְׁלִים אוֹתוֹת שְׁד"י עִם הַשֵּׁין שְׁבִשְׁל רֵאשׁ: הֵגָה וְנוֹהֲגִים (רלד) לְהַעֲבִיר עוֹר עַל הַבַּיִת שֶׁל יָד לְרַחֵב הַרְצוּעַ וְיִהְיֶה נֶחָבּוּ כְּרַחֵב הַבַּיִת (טור). וְלֹא יַעֲשֶׂה הַקְּשָׁרִים (רלה) אֶלָּא לְאַחַר שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁין מִתְּפִלִּין, וְאַחֲרָכֶף יַעֲשֶׂה הַדְּל"ת וְאַחֲרָכֶף הַיּו"ד כְּסֶדֶר אוֹתוֹת הַשֵּׁם:

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

עור הוא שהוא הקלף, ועור לתפירה לא שמענו וכו'. וע"ש שהעלה שאין לתפר בגידי עוף טהור, כי מי יכריע איזה מהם קרוי גידין ואיזה מהם חוטין ואיזה מהם וירידין ואיזה מהם מיתרים, ולכן אין הפרק לקחת גידי עוף לתפלין ע"ש: [ע] צד. עכו"ל וכו'. עין בבריי"ש שמו"ז לאחד קרוש, מה שרוב העולם אין בתפליהם חרצנים עד למטה ולא חוט התפירה עובר בין בית לבית, ושעמתי שחטעם שעי"י חרצנים מתקלקל רבועם, ובפרט אם חוט התפירה עובר שגם הוא מפריד רבועם כרב הזמים, ומה גם אם הם במקום חם ושרב, וחרצני הל"מ וחרצנים פלגמא דאמוראי, ופס חזי מאי עמא דבר, ואפשר שפמכו על סמ"ק שכתב דווקא כשכתב על קלף א' אבל על ד' קלפים א"צ וע"ש. וכתב עוד בבריי"ש שכתב דוד ס"י כח למד וזאת על הסופרים שנהגו לעשות הבית שיר בלי חרצין רק רשימה בלי דהו, ונחלקו עליו רבני הדור כאשר נדפס בח"ב מכנה"ג ח"מ אחר ס"י רפט ובכנה"ג עולם ע"ש, ועין בבגדייבנה"ג ס"י א שכתב ג"כ דאם אין חרצנים רק שעושים רשם שהרואה יסבר שהם חרצנים, פסולים, כי לכל הדעות צריך הקבול מעט בין הבתים שיהיו חרצנים נפרים ממש:

באור הלכה

וגם השי"ן נראה היטב, עד כאן לשונו. וזהו שכתבנו במשנה ברוכה סעיף קטן קפה בשמו: * מקום שאין בו עד שיודמנו וכו'. ועין במשנה ברוכה שכתבנו הכשיוזמן לו גידים מיתרים וכו', דאם לא מיתרים נראה לכאורה דלא מהני בינו שכתב תפור ועומד, ועין לקפה: * יתפר וכו'. שמעתי בשם אחר מהגדולים שהזהיר שלא לדבק התמורה בדבק קדם התפירה, דדבק חשיב חבור כתפירה²⁵⁷, וכמו שכתוב בסעיף מו בהג"ה ובבית יוסף שם עין שם, ואם כן אפשר דתפירה שאחר כך לא תשיבא כלום, וההלכה למשה מסיני נאמר רק על התפירה ולא על דבוק, וצריך עיון בזה: * ויעשה קשר וכו'. עין בפתיחת תשובה שהביא בשם בעל העטור דמצוה שיהיה קשר ולא עניבה, עין שם. ותדשים מקרוב באו ששינוי קשר שיוכל להשמש אותי אנה ואנה, כדי למעט טרחה אם ירצו להקטין או להגדיל, ולא שפיר עבדי, דקשר כזה לא צריך מעניבה²⁶¹, כן נראה לי פשוט:

באר היטב

מ"א. בנימצים דקים ויבשים קמין חוטים של גידים, גידים נמורים הם ומתר לתפר בהם ס"ת ותור"מ, הל"ט ח"א סימן רעג, ומהרא"ה חולק עליו: (ע) צד. טעם לייב תפירות, נגד שבטי ישראל; ואם עשה י"ד נגד מנשה ואפרים, טוב, עין ע"ת. וקאר"י ז"ל קתב ע"פ הסוד וקא"י ב. הרמ"ע מפאנו סימן לח קתב: אם אין התפירה בתוך הבית רק בתוך המעברתא פסול, אבל כבי"ש בשם הרא"ש ורש"י והמרדכי משמע דלא בעי תפירה תוך הבית רק סמוך לבית, ע"ש מ"א: (עא) בחוט א'. ואם נפסק החוט בשעת עשיה פסולות, דבעי שיהא חוט א', ב"י בשם הרי"א ס"י. וכתב ט"ז דלא בא למעט אם חזר וקשר במקום הפסיקה, אלא שיהא בדבוק יחד ולא נפסק ביניהם. וכתב ב"ח, וקא"י אם נפסק החוט פסול ונכר שיפסק החוט, אבל אם החוט קצר יגמר התפירה בחוט אחר לתתלה והכי נהוג:

משנה ברורה

שמוקצתו נוטלין אותן מבהמה טמאה, גם כן מתר לקנות מהם בכל ענין, שרוב גידין הם מבהמות טהורות. אף כל זה בגידין שאינן טוויין, אבל בגידין טוויין, דעת המגן אברהם דאסור לקנות מהם אפילו הוא יודע שהם מבהמה טהורה, שפירן שהוא הלכה למשה מסיני צריך שתהיה עשייתן לשמה, וטוית הגידין זו היא עשייתן, ונכרים לאו בני לשמה נינהו. וכבר כתבנו דהאל"ה רבה ופריימגדים מפקקים אי בעי כלל בזה טויה לשמה: (רכו) בטאליאדור"ש. הם חוטין הנעשים מן הקלף, ובמקום הדחק סביבא לה בינו דמינו הוא הם בגידין עצמן וכשרים לתפור בהם ס"ת: (רכז) עד שיודמנו. כדי שלא להתבטל ממצות תפלין, וכשיודמנו ל' גידים מיתרים ויתפר בגידים. ויש

מאחרונים (ריא) שחוששין שלא לצאת בהם אפילו בשעת הדחק, שיהי הלכה למשה מסיני הוא גידין, והטאליאדור"ש עור הוא שהיה הקלף, ועור לתפירה לא שמענו; ולפי זה (ריב) אם אין לו גידים אחרים, על-כפ-לפנינו לא יכרך עליהם. וכן בנימצים דקים ויבשים קמין חוטים של גידים, אין לתפור בהם, דהלכה למשה מסיני הוא ודוקא גידים. (ריג) עוד קתבו, שאין לתפור בגידי עוף טהור, כי מי יכריע איזה מהם קרוי גידין ואיזה מהם חוטין ואיזה מהם וירידין, ואין גידין בעינין: **נא** (רכח) בְּכָל צַד. טעם לייב תפירות, נגד שבטי ישראל. ולא בעינין תפירה תוך הבית (ריד) רק סמוך להבית²⁵⁸. (רטו) ואין תופרין כתופר בגדים בשפת הבגד בלי שיור, אלא משירי מן התמורה חוץ להתפירה. (רטז) וצריך שעור הבתים מלמטה לפיו יהיו יוצאים מקל ארבע רוחותיהם עד שיהיו מגיעים תחת נקבי התפירה²⁵⁶, כדי שיתפר עור הבתים מקל צד עם התמורה, ולא בהסופרים המקצין עור של הבתים שאינו עובר הלאה תחת נקבי התפירה ואינה נתפרת כלל עם התמורה, רק שמהדין הבית בתוך הארבע של התמורה, והברוף שאמר קתב שפסל כמה תפלין מחמת זה, אלא צריך לתפר יחד העור של הבתים עם התמורה: (רכט) מִשְׁתֵּי רוּחוֹת. רוצה לומר, שכל התפירה יהא מסובכת משני צדדין פנים ואחור, (ריז) נמצא תופר בשתי מחטין, אחת יוצאת לאחור ואחת נכנסת לצד פנים: (רל) מִיָּהוּ אִם וְכוּ'. וכן (ריח) אם לא העביר חוט התפירה, אינו מעכב בדריעבר, ועין לעיל בסעיף קטן ריו: (רלא) בְּחוֹט אֶחָד. ואם נפסק (ריט) יש אומרים דכול לקשרו, (רכ) ויש אומרים דישלנו כלו משם ויחזור ויתפר מתדש בחוט אחר, שפירן שנפסק בשעת התפירה נפר שהחוט קלוש ועומד לפסק ואינו כלום; אבל כשהחוט קצר מתחלתו ואינו נפסק, לכלי עלמא יכול (ככא) לקשר לו חוט אחר לגמר התפירה. וכתב הפריימגדים, דאם אין לו גידין אחרים יש לסמך על סבא הראשונה ולקשר חוט שנפסק. וכל זה (רכב) אם נפסק באמצע התפירה, אבל אם נפסק אחר התפירה, עין לקמן סימן לג סעיף ב: **נב** (רלב) וַיַּעֲשֶׂה קָשֶׁר. וקשר של תפלין (רכג) הוא הלכה למשה מסיני. ונראה שצריך לעשותו לשמה²⁵⁸, ולא יעשהו קטן פמ"ג: (רלג) כְּמִין דְּלִ"ת. ויש שעושים קשר כמ"ם שתומה שנגראה כשני דלת"ן משני צדדין, וכלו של זה בצד ראשו של זה; ועין בספר תפארת אריה שהביא בשם תשובה מאהבה והסכים עמו לדינא דאלו העושים קשר של דל"ת מכון יותר לדינא²⁵⁹. גם לא יעשה קשר העשוי להשמש אנה ואנה, כמו שבארתי בבאור הלכה. כתב אליה רבה: מעשה באחד שרצה אחר חליצת התפלין שהתר הקשר של יד, והוריתי לחזר ולהניחן ולקרות קריאת שמע בלי ברככה²⁶⁰, דהא מצות תפלין כל היוב, עד כאן לשונו. וטעמו, דלשטת רש"י דסבירא לה דהיי"ד הוא הלכה למשה מסיני, לא יצא צדדין ודי המצוה: (רלד) לְהַעֲבִיר. הטעם, לפי שהתפלין של יד משימין אותם תחת הבגדים, ומתנדנדים ונפסדים ומתקלקלין, לכן נהגו להעביר רצועה זו עליהן לסתוקן. ועכשיו באלו הארצות לא נהגו כזה [א"ר ע"ש]: (רלה) אֶלָּא לְאַחַר וְכוּ'. רוצה לומר, כן נכון לתתלה; ואי אחרים שהתר הקשר של ראש אין צריך רק לתקנו ולא לתמיר השל-יד:

שער הציון

(ריא) נודע ביהודה מהדורא תנאן סימן ב: (ריב) פשוט: (ריג) שם: (ריד) מגן אברהם: (רטו) ר"א"ש ואל"ה רבה: (רטז) אחרונים: (ריז) בית יוסף: (ריח) ט"ז: (ריט) ט"ז, ולכאורה מוכח בבאור הגר"א שגם הוא סובר כן: (רכ) ב"ח ומגן אברהם: (ככא) אל"ה רבה: (רכב) ב"ח: (כג) גמרא:

